

MADANIY TADBIRLAR, SAN'AT VA IJTIMOY MUHITNING ESTETIK DIDGA TA'SIRI

Mamaraximov Kaxramon Xaltuxtashevich, Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ СОБЫТИЙ, ИСКУССТВА И СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЫ НА ЭСТЕТИЧЕСКИЙ ВКУС

Мамарахимов Кахрамон Халтухтасевич, старший преподаватель Самаркандского государственного архитектурно-строительного университета

THE INFLUENCE OF CULTURAL EVENTS, ART AND SOCIAL ENVIRONMENT ON AESTHETIC TASTE

Mamarakhimov Kakhramon Khaltukhtashevich, Senior lecturer at Samarkand State University of Architecture and Civil Engineering

<https://orcid.org/0009-0004-8161-2080>

e-mail:

kahramon.mamaraximov@mail.ru

Annotatsiya: Maqolada madaniyat va san'atning jamiyatdagi roli, ularning estetik qadr-qimmati va ijtimoiy muhitdagi o'zgarishlarga qanday ta'sir o'tkazishi tahlil qilinadi. Estetik didning rivojlanishi, odamlarning san'at asarlari va madaniy tadbirlarga bo'lgan munosabati, shuningdek, san'at va madaniyatning ijtimoiy o'zgarishlarga ta'sirini ko'rib chiqiladi. Maqolada, shuningdek, san'at asarlarining jamiyatdagi estetik qabul qilish jarayoni va uning ijtimoiy qiyofani shakllantirishdagi o'rni tahlil etiladi. Mazkur tadqiqot estetik didning ijtimoiy madaniyatdagi o'rnini chuqur tushunishga yordam beradi hamda san'at va madaniyat sohalaridagi o'zgarishlarni yoritadi.

Kalit so'zlar: Madaniy tadbirlar, san'at, ijtimoiy muhit, estetik did, estetik ta'sir, madaniy qiymat, jamiyat, san'at asarlari, ijtimoiy qabul qilish, ijtimoiy madaniyat.

Abstract: The article analyzes the role of culture and art in society, their aesthetic value and how they influence changes in the social environment. The development of aesthetic taste, people's attitude to works of art and cultural events, as well as the influence of art and culture on social changes are considered. The article also analyzes the process of aesthetic perception of works of art in society and its role in shaping the social image. This study helps to deeply understand the place of aesthetic taste in social culture and sheds light on changes in the fields of art and culture.

Keywords: cultural events, art, social environment, aesthetic taste, aesthetic impact, cultural value, society, works of art, social acceptance, social culture.

Аннотация: В статье анализируется роль культуры и искусства в обществе, их эстетическая ценность, а также их влияние на изменения в социальной среде. Будет рассмотрено развитие эстетического вкуса, реакция людей на произведения искусства и культурные события, а также влияние искусства и культуры на социальные изменения. В статье также анализируется процесс эстетического восприятия произведений искусства в обществе и его роль в формировании социального имиджа. Данное исследование способствует более глубокому пониманию места эстетического вкуса в социальной культуре и проливает свет на изменения в сферах искусства и культуры.

Ключевые слова: культурные события, искусство, социальная среда, эстетический вкус, эстетическое воздействие, культурная ценность, общество, произведения искусства, общественное принятие, социальная культура.

KIRISH. Bugungi kunda san'at va madaniyat jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylangan. Madaniy tadbirlar va san'at asarlari insonlarning estetik didini shakllantirishda, ijtimoiy muhitni tushunishda hamda turli madaniy qadriyatlarni yuksaltirishda muhim rol o'ynaydi. Estetik did, o'z navbatida, insonning go'zallik, san'at va madaniyatga bo'lgan munosabatini ifodalaydi, shuningdek, bu munosabatlar jamiyatdagi ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarga ta'sir ko'rsatadi.

Maqolaning maqsadi madaniy tadbirlar, san'at va ijtimoiy muhitning estetik didga ta'sirini o'rganishdir. Ushbu tadqiqotda san'at asarlari va madaniy tadbirlar insonlar fikrini, his-tuyg'ularini, estetik qabul qilish jarayonini qanday shakllantirishini tahlil qilishga harakat qilinadi. Bundan tashqari, ijtimoiy muhitning o'zgarishi va madaniyatning rivojlanishi estetik didning rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishini ko'rib chiqamiz. Shu bilan birga, san'atning va madaniyatning jamiyatda qanday o'rin tutishi va uning ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishdagi ahamiyati ta'riflanadi.

Estetika (yunoncha "his", "tuyg'u") — bu olamning hissiy qabul qilinishini o'rganadigan fan bo'lib, san'at, madaniyat va tabiatning subyektiv qabulini tadqiq etadi. "Estetika" atamasini nemis faylasufi A.Baumgarten (1714-1776) ilmiy termin sifatida kiritgan[1]. Estetikaga nisbatan go'zallik falsafasi, san'at falsafasi va badiiy ijod falsafasi kabi sinonimlar ishlatiladi. Estetika o'z tarkibida san'at, tabiat, texnika, dizayn, sport, turmush va atrof-muhitni go'zallashtirish kabi sohalarini qamrab oladi. Estetikaning tadqiqot obyekti sifatida san'at alohida o'ringa ega bo'lib, qadimdan hozirgi kungacha bu soha eng ko'p tadqiq etilgan. Estetika san'atshunoslikdan farqli o'laroq, falsafiy-nazariy yondashuvni taklif etadi.

Estetik madaniyat ilmiy ijodning estetik tomonini tashkil etadi va ilmiy faoliyatda yordamchi omil sifatida muhim ahamiyatga ega. Bir qator ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijodiy faoliyatning samaradorligi va muvaffaqiyati uning estetik madaniyatiga bevosita bog'liq[2]. Olimning estetik madaniyati deganda uning estetik his-tuyg'usi, ilmiy

fikrlash darajasi va ko'rgazmali ramziy tasavvurlarni hosil qilish qobiliyati tushuniladi.

Estetik madaniyat, shuningdek, jamiyatning san'at va go'zallikka bo'lgan munosabati, estetik qadriyatlarni idrok etish qobiliyati va ularga hurmat bilan baholashni aks ettiradi[9]. Bunday madaniyat jamiyatning badiiy va madaniy boyligini, shuningdek, uning estetik axloqini ko'rsatadi. Jamiyatning estetik madaniyati san'at asarlari, me'moriy inshootlar va boshqa badiiy ifodalar orqali ham namoyon bo'ladi[3].

Estetika, shuningdek, san'at va go'zallikni idrok etishning inson hayoti uchun ahamiyatini ta'kidlaydi. San'at va estetika jamiyatning ruhini va hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi, deb hisoblanadi. Shu bois, jamiyatda estetik mentalitetni rivojlantirish va saqlash madaniy-ijtimoiy taraqqiyotga xizmat qiladi. Estetik jamiyatda san'at va go'zallik har bir sohada birinchi o'rinda turadi, turli san'at asarlari esa jamiyatning barcha qatlamlarini qamrab oladi[8]. Estetik sivilizatsiya jamiyatda san'atga qiziqishni oshiradigan muhitni yaratishni talab qiladi.

Shu bilan birga, estetik bilimlarni rivojlantirishda o'quvchilarning badiiy faoliyatda ishtirok etishlari, estetik kurslar tashkil etishlari, san'at asarlari bilan tanishish imkoniyatlarini yaratish va ularning ijodiy imkoniyatlarini ochib berish muhim ahamiyatga ega[4]. Bu orqali o'quvchilarning estetik didini shakllantirish va san'atga bo'lgan qiziqishlarini oshirish mumkin bo'ladi. Estetika, falsafaning go'zallik, san'at va idrok masalalari bilan bog'liq bo'lgan bo'limidir. Estetikaning asosiy boshlang'ich nuqtasi go'zallik va uning san'atdagi hamda hayotdagi rolini o'rganishdan iboratdir. Bu fan, estetik idrok, subyektiv did, muhitning ta'siri, san'at va estetik ifodaning xususiyatlarini ham o'rganadi. Bundan tashqari, estetika san'at va go'zallikning jamiyatdagi o'rni, inson va uning dunyoni idrok etishiga ta'sirini ham tadqiq etadi[5].

Estetika, falsafaning axloq, metafizika va gnoseologiya kabi sohalarini bilan, shuningdek, adabiyot nazariyasi, tasviriy san'at va musiqa kabi gumanistik va badiiy fanlar bilan kesishib ketadi. Estetikaning muhim tushunchalaridan biri

“estetikada yo‘q” tushunchasidir, chunki estetika go‘zallikning yagona va umume’tirof etilgan mezonini belgilay olmaydi. Aksincha, u turli xil va subyektiv masalalar bilan shug‘ullanadi[6].

Insonlarning estetik madaniyatlilikini quyidagi mezonlar asosida baholash mumkin:

- estetik bilimlarning shakllanganligi;
- estetik madaniyatning yuqori darajada tarbiyalanganligi;
- estetik va madaniy merosning namunalari bilan tanishligi;
- estetik tuyg‘ularning rivojlanishi;
- ijtimoiy hayot, tabiat va mehnat go‘zalliklarini idrok etish;
- go‘zallikka bo‘lgan ehtiyojning rivojlanishi;
- estetik g‘oyalar va qarashlarning shakllanishi.

Insonning estetik madaniyatini rivojlantirishda tarbiya muhim ahamiyatga ega. Tarbiya jarayoni estetik madaniyatni oshirish uchun zarur bo‘lgan ichki aloqalar va munosabatlarni ifodalaydi va bu jarayon aniq qonuniyatlarga asoslanadi. Talabalarning estetik madaniyatini rivojlantirishda ularning axloqiy malaka va ko‘nikmalarini shakllantirish, jamiyatga foyda keltiradigan xulqiy normaga mos keladigan talablarni rivojlantirish maqsad qilib qo‘yiladi[7]. Bunga erishish uchun o‘quvchilarga tizimli va muntazam ta‘sir ko‘rsatish, ularning dunyoqarashi, ongiga va irodasiga yo‘naltirilgan ta‘sir o‘tkaziladi.

Maqolada madaniyat va san‘atning jamiyatdagi o‘rni, ularning insonlar estetik didining shakllanishiga va ijtimoiy muhitdagi o‘zgarishlarga qanday ta‘sir qilishini tahlil qilindi. Estetik didning rivojlanishi, san‘at asarlari va madaniy tadbirlarga bo‘lgan munosabat, shuningdek, san‘atning ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishdagi roli muhim jihatlar sifatida ko‘rib chiqildi.

XULOSA. Maqola shuni ko‘rsatdiki, san‘at va madaniyat jamiyatda estetik qadriyatlarni rivojlantirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Madaniy tadbirlar va san‘at asarlari o‘zining estetik ifodasi orqali insonlarning go‘zallik va san‘atga bo‘lgan qarashlarini o‘zgartiradi, estetik didni shakllantiradi va jamiyatning madaniy taraqqiyotiga hissa qo‘shadi. Shu bilan birga, estetik didning

rivojlanishi ijtimoiy hayotda go‘zallik va ma‘naviyatni ulug‘lashga, jamiyatning axloqiy va estetik qadriyatlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bundan kelib chiqadi, madaniy tadbirlar va san‘atning ijtimoiy muhitga ta‘siri, shuningdek, estetik didni rivojlantirish jarayoni, madaniyat va san‘atni jamiyatdagi har bir qatlamga yetkazish orqali yanada samarali bo‘ladi. Maqola estetik ta‘sirning nafaqat san‘atga, balki ijtimoiy va madaniy o‘zgarishlarga ham qanday ta‘sir o‘tkazishini chuqur o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O‘zbekiston, 2016.
2. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. O‘zbekiston, 2017.
3. M.Ochilov. O‘qituvchi odobi. T. 1997 yil.
4. V.Karimova. Pedagogika. Psixologiya. Ma‘ruzalar matni. Toshkent, 2008-yil.
5. Sh.Qurbonov. Ta‘limning yangi qadriyatlari. Ma‘rifat, 25 sentabr 1999 y.
6. Rizayev I. Liberalization of the social system: constructive and destructive aspects //TRANS Asian Journal of Marketing & Management Research. – 2021. – T. 10. – №. 4. – C. 58-64.
7. Mavlyanovna A.M. Artistic Creativity as a phenomenon of culture and spirituality (axiological approach) //Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research. – 2023. – T. 1. – №. 2. – C. 10-14.
8. Usmonov F.N. The place of rational and creative thought in turning the virtuality into reality //Paradigmata poznani. – 2014. – №. 2. – C. 31-33.
9. Xaltuxtashevich M.K., Gafforovich O.O. The Issue of Human-Moral Virtues in the Philosophy of Abu Nasr Farabi. – 2024.
10. Ganiyev E. Stages of development and impact on social life of an informed society in Uzbekistan //Western European Journal of Historical Events and Social Science. – 2024. – T. 2. – №. 11. – C. 17-20.